

ПОНЯТТЯ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

КАЛАШНИК Марина Володимирівна - докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

Стаття посвячена дослідженню нової для українського законодавства превентивної міри - поліцейського попечительства. В статті проаналізовані поняття превентивної міри та визначені поняття поліцейського попечительства. Досліджені передбачені законом основи застосування поліцейської опіки та обов'язків поліцейського попечительства при застосуванні такої міри.

Ключові слова: поліція; поліцейське піклування; превентивні заходи; поліцейські заходи; запобігання злочинності.

Вступ

Прийняття Верховною Радою України Закону України «Про Національну поліцію» є одним із рішучих кроків влади на шляху до перетворень. Новелою у діяльності Національної поліції України є запровадження у практичну діяльність застосування превентивного поліцейського заходу – поліцейське піклування. Враховуючи специфіку об'єктів, щодо яких застосовується такий захід, актуальним видається дослідження особливостей застосування поліцейського піклування.

Ступінь дослідження

Правові підстави, види та порядок застосування заходів адміністративного переконання та примусу завжди залишаються важливим питанням для практичної діяльності поліції, а також для наукових досліджень вчених. Заходи адміністративного переконання та примусу, які застосовують-

ся органами поліції, були предметом дослідження окремих учених-адміністративістів, а саме: О.М. Бандурка, Є.О. Безсмертного, О.В. Джафарової, О.І. Беспалової, С.В. Ківалова, Т.О. Коломoeць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, М.В. Романенко, В.К. Шкарули та інших.

Враховуючи, що Закон України «Про Національну поліцію» [1] прийнятий нещодавно, на сьогодні питання саме поліцейського піклування є не достатньо дослідженим в українській правовій науці, а тому **метою** даної статті є визначення підстав та порядку застосування поліцейського піклування.

Виклад основного матеріалу

Так, відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови «піклуватися» означає виявляти увагу, турботу про потреби когось, чогось-небудь; виявляти неспокій з приводу влаштування когось, чогось-небудь, клопотатися про когось, щось [2, с. 972]; «піклувальник» – той, хто піклується про когось, щось-небудь; дбайливець [2, с. 972].

Юридична енциклопедія визначає «піклування» як одну з форм правового захисту правових і майнових прав та інтересів громадян [3, с. 559].

Поняття «піклування» згадується і в чинному законодавстві України. Так, відповідно до Правил опіки та піклування, піклування є особливою формою державної турботи про неповнолітніх дітей, що залишились без піклування батьків, та повнолітніх осіб, які

потребують допомоги щодо забезпечення їх прав та інтересів [4].

Таким чином, поняття піклування означає «турботу», «нагляд», «захист» та з огляду на чине законодавство переважно застосовується до неповнолітніх дітей.

Проте, поліцейське піклування застосовується до значно ширшого кола осіб. Так, відповідно до ч. 1 статті 41 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейське піклування зможе здійснюватися щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі [1].

Відповідно до п. 11 ч.1 статті 31 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейське піклування відноситься до превентивних заходів. До прийняття нового закону поняття «превентивні заходи» не застосовувалося.

Слово «превентивний» означає «попереджає що-небудь, запобігає чомусь, профілактичний, попереджувальний» [5, с. 525]. Сутність поняття «превенція» виражена через запобігання, попередження [2, с. 1-104].

У теорії кримінального та кримінально-виконавчого права, у кримінології він вживається як синонім терміну «запобігання злочинності» [3, с. 58].

Тобто поняття «превентивний захід» можна тлумачити як сукупність заходів, що застосовуються поліцією з метою попередження адміністративних та кримінальних правопорушень.

Визначаючи поняття «поліцейського піклування», його слід також відносити до «поліцейських заходів», тобто здійснювати які уповноважені співробітники поліції.

Законом визначені також наслідки застосування поліцейського піклування, а саме: щодо неповнолітньої особи віком до

16 років, яка залишилася без догляду – передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування; щодо особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу та особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі – передання відповідному закладу; особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі – передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання [1].

При застосуванні поліцейського піклування на працівника поліції також покладаються і процесуальні обов'язки. Так, про застосування поліцейського піклування складається протокол, у якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень. Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис не вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія – вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

Статтею 41 Закону України «Про Національну поліцію» передбачений ще ряд обов'язків поліцейського під час застосування поліцейського піклування, а саме:

- поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними;

- поліцейський уповноважений вилучити в особи зброю чи інші предмети, якими

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню нового для українського законодавства превентивного заходу – поліцейського піклування. У статті проаналізовано поняття вказаного превентивного заходу та розкрито зміст поліцейського піклування. Досліджено передбачені законом підстави застосування поліцейського піклування та обов'язки поліцейського під час застосування такого заходу.

особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу;

- поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування;

- про кожне застосування поліцейського заходу поліцейській одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції;

- поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи [1].

Під час реалізації заходів поліцейського піклування щодо вказаних осіб дуже важливо проявляти ініціативу у вирішенні побутових та матеріальних питань у міру можливості поліцейського (наприклад, за необхідності надати теплі речі, харчування, ліки тощо).

Висновки

За майже два роки дії Закону України «Про Національну поліцію» досі не існує офіційної статистики застосування поліцейського піклування та слід зазначити, що відсутня навіть форма протоколу, яку відповідно до вимог закону необхідно скласти поліцейському, а тому на сьогодні не можливо достатньо глибоко проаналізувати ефективність такого засобу. Проаналізувавши наведені визначення та норми закону, приходимо до висновку, що «поліцейське піклування» слід визначати як сукупність превентивних поліцейських заходів, що застосовуються до визначеного законом кола

SUMMARY

The article investigates the new Ukrainian legislation to preventive measures - police guardianship. The article analyzes the concept of preventive measures and defined the concept of police guardianship, which should be defined as a set of preventive police measures applicable to the statutory range of people in order to prevent the offense by the person as to which it applies and in respect of such persons. Studied law provided grounds for the use of police guardianship, identified persons to whom it applies and responsibilities of police when applying the measure. Article isolating, police procedural obligation, namely the protocol on the use of police guardianship. The author draws attention to the fact that for nearly two years of this preventive measure is still no official statistics concerning the use of police custody and said that not even a form of protocol, which according to the law should make police.

осіб з метою запобігання вчинення правопорушення як самою особою, до якої воно застосовується, так і щодо таких осіб.

Література

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1 728 с.

3. Юридична енциклопедія. В 6 т. / Редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 4: Н–П. – 2002. – 720 с.

4. Про затвердження Правил опіки та піклування: Наказ Держкомсім'ямолодь України, Міносвіти, МОЗ України, Мінпраці України від 26.05.1999 № 34/166/131/88 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 26. – 115 с.

5. Словник української мови: в 11 томах. – Том 7, 1976. – Стор. 525.